

Ampute Vücut İmajı Ölçeği (Amputee Body Image Scale - ABIS) Türkçe uyarlamasının geçerliği

Kezban Bayramlar, Gonca Bumin, Yavuz Yakut, Gül Şener

[Bayramlar K, Bumin G, Yakut Y, Şener G. Ampute Vücut İmajı Ölçeği (Amptuee Body Image Scale-ABIS) Türkçe uyarlamasının geçerliği. Fizyoter Rehabil. 2007;18(2):79-83.]

Research Report

Amaç: Ampute Vücut İmajı Ölçeği (Amputee Body Image Scale-ABIS) amputelerde vücut imajı bozukluklarını değerlendirmek için geliştirilmiş 20 maddeli bir ölçektir. Ölçekteki maddeler kişinin kendi vücudu ile ilgili algı ve deneyimleri sorgular. Çalışmamızın amacı ABIS'in Türkçe uyarlamasının geçerliğini ölçmektir. **Gereç ve yöntem:** Çalışmaya 50 diz altı ampute alındı. Olguların yaş ortalaması 43.14±4.66 yılıdır. ABIS standardize yöntemle Türkçeye uyarlandı. Tüm olgulara ABIS ile birlikte ABIS'in geçerliğini test etmek için Nottingham Sağlık Profili ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri uygulandı. **Sonuçlar:** ABIS'in kişisel (r:0.292, p<0.05) ve sosyal faktörü (r:0.358, p<0.05) ile sürekli kaygı envanteri arasında anlamlı bir ilişki bulundu. ABIS toplam puanı ile sürekli kaygı envanteri arasında (r:0.339, p<0.05) ve Nottingham Sağlık Profili toplam puanı arasında (r:0.315, p<0.05) anlamlı bir ilişki bulundu. **Tartışma:** Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar, ABIS'in Türkçe uyarlamasının diz altı amputelerde vücut imajının değerlendirilmesinde anlaşılması kolay ve geçerli bir ölçek olduğunu gösterdi.

Anahtar kelimeler: Vücut imajı, Ampute Vücut İmajı Ölçeği, Ampute, Geçerlik.

Validity of Turkish version of the Amputee Body Image Scale (ABIS)

Purpose: The Amputee Body Image Scale (ABIS) is a 20 items scale created to measure body image perception of amputees. The questions assess how an individual perceives and experiences his or her body. The aim of this study was to measure validity of the Turkish version of ABIS. **Material and methods:** The sample consisted of 50 below knee amputees. The mean age of the subjects was 43.14±14.66 years. The ABIS was adapted to Turkish with standardized methods. The Nottingham Health Profile and State Trait Anxiety Inventory were applied to investigate validity of Turkish ABIS. **Results:** There was a significant relationship between personal factor of ABIS and social factor of ABIS and Trait Anxiety Inventory (r:0.292, p<0.05; r:0.358, p<0.05). There was a significant relationship between ABIS total score and Trait Anxiety Inventory (r:0.339, p<0.05) and The Nottingham Health Profile total score (r:0.315, p<0.05). **Conclusion:** The Turkish version of the ABIS is an easily understood and valid instrument to assess body image in below knee amputees.

Key words: Body image, Amputee Body Image Scale, Amputee, Validity.

K Bayramlar and G Bumin
Hacettepe University, School of
Physical Therapy and Rehabilitation,
Ankara, Türkiye
PT, PhD, Assoc Prof

Y Yakut and G Şener
Hacettepe University, School of
Physical Therapy and Rehabilitation,
Ankara, Türkiye
PT, PhD, Prof

Address correspondence to:
Doç. Dr. Kezban Bayramlar
Hacettepe University, School of
Physical Therapy and Rehabilitation,
06100 Sımanpazarı
Ankara, Türkiye
E-mail: kezbanygiter@yahoo.com

Vücut imajı kişinin kendi fiziksel görünümünü algılama durumu olarak tanımlanır. Kişinin kendi fiziksel durumu ile ilgili algısı, yaşamdan memnuniyeti ve iyi olma durumunu etkiler.¹ Vücut imajı fiziksel güç, endurans ve yetenekleri kapsayan deneyimleri de gerektirir. Vücut imajı algısal ve davranışsal olmak üzere iki bölüme ayrılır⁽²⁾. Amputasyon sonrasında fonksiyon, duyu ve vücut imajında kayıp meydana gelmektedir.^{3,4} Amputelerle ilgili yapılan çalışmalarda psikososyal faktörlerin protez rehabilitasyon sürecini etkilediği gösterilmiştir.⁵⁻⁸

Ampute rehabilitasyonunda fonksiyonel sonuçları etkileyen en önemli faktörlerden biri vücut imajı değişiklikleri ile birlikte kişinin amputasyona gösterdiği reaksiyondur.⁹⁻¹³

Breakey tarafından yapılan çalışmada vücut imajı bozukluğunun yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkilediği gösterilmiştir.¹⁰ Protezli veya protezsiz olarak vücut imajını kabul etmede zorluk yaşayan amputeler protez kullanmayı da reddedebilir. Vücut imajı alt ekstremitte amputasyonlarından sonra psikososyal durumun tahmin edilmesinde etkili bir rol oynar.¹⁴ Bu nedenle amputelerde vücut imajının değerlendirilmesi çok önemlidir.

ABIS amputelerde vücut imajı bozukluklarını değerlendirmek için geliştirilmiş 20 maddeli bir ölçektir. Ölçekteki maddeler kişinin kendi vücudu ile ilgili algı ve deneyimleri sorgular. Orjinali İngilizce olan ABIS'in yapılan çalışmalarda güvenilirlik ve geçerliği ile,^{10,15} psikometrik uygunluğu gösterilmiştir.¹⁶

Çalışmamızın amacı diz altı amputelerde vücut imajı bozukluklarını değerlendirmek için ABIS'in Türkçe'ye uyarlamasının geçerliğini ölçmektir.

Gereç ve yöntem

Olgular:

Çalışmaya yaşları 18-60 yıl arasında değişen, en az 6 aydır düzenli protez kullanan, mental ve kognitif yetersizlikleri olmayan toplam 50 diz altı ampute alındı. Olgulara, çalışmanın amacı hakkında bilgi verildikten sonra, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden olgulardan yazılı izin

alındı. Çalışmaya katılan olguların demografik özellikleri Tablo 1'de gösterildi.

Tablo 1. Olguların demografik özellikleri ve amputasyon nedenleri.

	X±SD
Yaş (yıl)	43.1±14.7
Amputasyon süresi (yıl)	1.9±1.5
n (%)	
Amputasyon nedenleri	
Trafik kazası	9 (18)
Periferik vasküler hastalık	11 (22)
İş kazası	4 (8)
Tümör	3 (6)
Ateşli silah yaralanması	21 (42)
Tren kazası	2 (4)
Toplam	50 (100)

Amputelerden, Nottingham Sağlık Profili-NSP (Nottingham Health Profile-NHP), Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-DSKE (State-Trait Anxiety Inventory-STAI) ve Ampute Vücut İmajı Ölçeğinin-ABIS (Amputee Body Image Scale) Türkçe versiyonunu doldurmaları istendi.

Nottingham Sağlık Profili - NSP: Kişinin algıladığı sağlık problemlerini ve bu problemlerin normal günlük aktiviteleri etkileme düzeyini değerlendiren bir sağlık statüsü anketidir. Anket 38 maddeden oluşur ve sağlık statüsü ile ilgili 6 boyutu değerlendirir: enerji (3 madde), ağrı (8 madde), emosyonel reaksiyonlar (9 madde), uyku (5 madde), sosyal izolasyon (5 madde) ve fiziksel mobilite (8 madde). Her boyut için 0 (kısıtlanma yok) ve 100 (listelenen tüm kısıtlanmalar mevcut) arasında değişen bir puan aralığı vardır. Altı sağlık boyutundan her birinde, o boyutu oluşturan ifadeler birbirlerine göre göreceli şekilde ağırlıklı olarak puanlandırılır. Hasta, herhangi bir madde için "Evet" cevabını verdiğinde, o madde için belirlenmiş ağırlıklı bir puan alır ve her boyut için alınan toplam puan, o boyutu oluşturan maddelerden alınan puanların toplanması ile elde edilir.¹⁷

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri - DSKE: DSKE Likert tipinde olup "hiç" ile "tamamıyla" arasında değişen dört derecelik bir ölçektir. DSKE'de iki tür ifade vardır. Doğrudan ifadeler olumsuz duyguları, tersine dönmüş ifadeler ise olumlu duyguları dile getirir. Durumluk Kaygı Envanterindeki tersine dönmüş ifadeler 1., 2., 5., 8., 10., 11., 15., 16., 19. ve 20. maddelerdir. Sürekli Kaygı Envanterindeki tersine dönmüş ifadeler ise 21., 26., 27., 30., 33., 36. ve 39. maddeleri kapsar. Doğrudan ve tersine dönmüş ifadelerin ayrı ayrı toplam ağırlıkları bulunduğundan sonra doğrudan ifadeler için elde edilen toplam ağırlık puanından ters ifadelerin toplam ağırlık puanı çıkarılır. Bu sayıya önceden saptanmış ve değişmeyen bir değer eklenir. Durumluk Kaygı Envanteri için bu değişmeyen değer 50, Sürekli Kaygı Envanteri için 35'tir. En son elde edilen değer bireyin kaygı puanıdır. Puanın yüksek olması kaygı düzeyinin yüksekliğini gösterir.¹⁸

Ampute Vücut İmajı Ölçeği - ABIS: Breakey tarafından geliştirilen, toplam 20 maddeden oluşan, amputenin vücudu hakkında algıladığı ve hissettiği durumları değerlendiren bir ölçektir (bkz; Ek).^{1,10} Elde edilen puan 20-100 arasında değişir. Yüksek puan, vücut imajının kötü olduğunu gösterir. Üç madde (3, 12 ve 16) ters puanlanır. Bu ölçeğin çalışmada kullanılması ve Türkçe versiyonu için testi geliştiren James Breakey'den izin alındı.

Ölçeğin Türkçe versiyonu rastgele seçilen 20 ampute üzerinde uygulandı. Yapılan bu pilot çalışmada, amputeler tarafından ölçekte anlaşılmayan noktaların varlığı araştırıldı ve test-tekrar test ile güvenilirliği gösterildi (ICC: 0.939, % 95 CI).

İstatistiksel Analiz:

Yapı geçerliği değerlendirmesi için ABIS skorları ile NSP ve DSKE puanları karşılaştırıldı. Bu amaçla Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Ortalama ve standart sapma değerleri hesaplandı. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Sonuçlar

Yapı geçerliği ABIS'in NSP ve DSKE ile korelasyonuna bakılarak incelendi.

ABIS kişisel, sosyal ve fonksiyonel olmak üzere 3 faktöre ayrılarak analiz edildi.¹⁵ Kişisel faktör 9 madde (3., 5., 6., 7., 12., 16., 17., 18. ve 20. maddeler); sosyal faktör 7 madde (1., 2., 8., 10., 11., 14. ve 15. maddeler) ve fonksiyonel faktör 4 maddeden (4, 9, 13 ve 19) oluştu. ABIS, NSP ve DSKE nin ortalama değerleri Tablo 2'de gösterildi.

ABIS'in kişisel faktörü ile sürekli kaygı envanteri arasında ($r:0.292$, $p < 0.05$) ve sosyal faktör ile sürekli kaygı envanteri arasında ($r:0.358$, $p < 0.05$) anlamlı bir ilişki bulundu. ABIS toplam puanı ile sürekli kaygı envanteri arasında ($r:0.339$, $p < 0.05$) ve NSP toplam puanı arasında ($r:0.315$, $p < 0.05$) anlamlı bir ilişki bulundu (Tablo 3).

Tablo 2. Ampute Vücut İmajı Skalası (ABIS), Nottingham Sağlık Profili (NSP) ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (DSKE) ortalama değerleri (N=50).

	X±SD
ABIS	
Kişisel faktör	22.0±7.2
Sosyal faktör	17.4±8.4
Fonksiyonel faktör	11.6±3.7
<i>Toplam</i>	51.0±17.6
NSP	159.9±15.0
DSKE	
Durumluk	34.2±10.6
Sürekli	41.1±9.1

Tablo 3. Ampute Vücut İmajı Skalası (ABIS), Nottingham Sağlık Profili (NSP) ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (DSKE) arasındaki ilişki.

	NSP	DKE	DSKE
	r	r	r
ABIS			
Kişisel faktör	0.269	0.099	0.292*
Sosyal faktör	0.319	0.260	0.358*
Fonksiyonel faktör	0.242	0.222	0.224
ABIS toplam	0.315*	0.212	0.339*

* $p < 0.05$. r: Pearson Korelasyon katsayısı.
 ABIS: Ampute Vücut İmajı Skalası, NSP: Nottingham Sağlık Profili,
 DKE: Durumluk kaygı envanteri, SKE: Sürekli kaygı envanteri.

Tartışma

Çalışmamızın sonuçları ABIS'in Türkçe uyarlamasının diz altı amputelerde vücut imajının değerlendirilmesinde geçerli bir test olduğunu gösterdi.

Ampute rehabilitasyonunda fonksiyonel sonuçları etkileyen en önemli faktörlerden biri amputasyon sonrası vücut imajında meydana gelen değişikliklerdir.^{4,9,11,12,19} Vücut imajı bozukluğu gibi psikososyal faktörler amputelerin protez rehabilitasyon sürecini olumsuz etkilemektedir.^{8,13,16} Murray and Fox ABIS ile ölçülen vücut imajı bozukluğu ile protez memnuniyeti arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.¹³ Bu nedenle rehabilitasyonun etkinliğini ve vücut imajı bozukluğunu değerlendiren standardize, güvenilir ve geçerli ölçümlerin kullanılması çok önemlidir.

Yaptığımız çalışmada ABIS'in kişisel ve sosyal faktörü ile sürekli kaygı envanteri arasında anlamlı bir ilişki vardı. Yalnız ABIS'in alt bölümleri ile durumluk kaygı envanteri arasında ilişki bulunamadı. Durumluk kaygı envanterindeki maddeler kişinin o anki mevcut kaygısını değerlendirmektedir. Oysa amputelerdeki vücut imajı bozukluğu sürekli bir kaygı oluşturduğu için ABIS durumluk kaygı ile değil sürekli kaygı envanteri ile ilişkili bulundu. ABIS toplam puanı ile NSP arasında da anlamlı bir ilişki bulundu. Sonuçlara ilişki düzeyleri açısından bakıldığında, ABIS ile NSP ve DSKE arasında beklenilenden daha düşük bir ilişki olduğu saptandı. Bu nedenle bu konu ile ilgili ilerideki çalışmalarda yapı geçerliği için daha uygun testlerin seçilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz.

Lai ve arkadaşları yaptıkları çalışmada ABIS'in Çince uyarlamasını gerçekleştirmişler, faktör analizi sonucuna göre ölçekteki maddeleri kişisel, sosyal ve fonksiyonel olmak üzere üç faktöre ayırmışlardır. Çalışmanın sonucunda ölçeğin Çince uyarlamasının geçerli ve güvenilir olduğunu belirtmişlerdir.¹⁵ Çalışmamızda Lai ve arkadaşlarının çalışmasında olduğu gibi, ABIS'in kişisel, sosyal ve fonksiyonel faktörleri arasındaki ilişki de incelendi. Bütün faktörlerin birbiri ile ve ABIS toplam puanı ile ilişkide olduğu; kişisel ve sosyal faktörün en yüksek ilişkiye sahip olduğu

görüldü. Çalışmanın sonuçları bu açıdan Lai ve ark. yaptığı çalışma sonuçları ile uyumlu bulundu.¹⁵

Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar ABIS'in Türkçe uyarlamasının amputelerde vücut imajının değerlendirilmesinde anlaşılması kolay ve geçerli bir ölçek olduğunu gösterdi. İlerideki çalışmalarda bu ölçeğin farklı amputasyon seviyelerinde ve daha fazla olgu üzerinde geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesinin yararlı olacağını düşünüyoruz.

Kaynaklar

1. Breakey JW. Body image: the inner mirror. *J Prosthet Orthot*. 1997;9:107-112.
2. Drench ME. Changes in body image secondary to disease and injury. *Rehabil Nurs*. 1994;19:31-36.
3. Racy JC. Psychological adaptation to amputation. In: Bowker JH, Michael JW, eds. *Atlas of Limb Prosthesis, Surgical, Prosthetic, and Rehabilitation Principles*. St. Louis: Mosby Year Book; 1992:707-716.
4. Wetterhahn KA, Hanson C, Levy CE. Effect of participation in physical activity on body image of amputees. *Am J Phys Med Rehabil*. 2002;81:194-201.
5. Horgan O, MacLachlan M. Psychosocial adjustment to lower amputation: a review. *Disabil Rehabil*. 2004;26:837-850.
6. Gallagher P. Introduction to the special issue on psychosocial perspectives on amputation and prosthetics. *Disabil Rehabil*. 2004;26:827-830.
7. Hanley MA, Jensen MP, Ehde DM, et al. Psychosocial predictors of long term adjustment to lower limb amputation and phantom limb pain. *Disabil Rehabil*. 2004;26:882-893.
8. Gallagher P, MacLachlan M. Adjustment to an artificial limb: a qualitative perspective. *J Health Psychol*. 2001;6:85-100.
9. Novotny MP. Body image changes in amputee children: How nursing theory can make the difference. *J Assoc Pediatr Oncol Nurses*. 1986;3:8-13.
10. Breakey JW. Body image: the lower limb amputee. *J Prosthet Orthot*. 1997;9:58-66.
11. Mitchell A. Body scheme theory. *Phys Occup Ther Pediatr*. 1997;17:5-23.
12. Whyte AS, Niven CA. Psychological distress in amputees with phantom limb pain. *J Pain Symptom Manage*. 2001;22:938-946.
13. Murray CD, Fox J. Body image and prosthesis satisfaction in the lower limb amputee. *Disabil Rehabil*. 2002;24:925-931.
14. Rybarczyk B, Nyenhuis DL, Nicholas JJ, et al. Body image, perceived social stigma, and the prediction of

- psychosocial adjustment to leg amputation. Rehabil Psychol. 1995;40:95-110.
15. Lai FH, Wong E, Wong SK, et al. Development and validation of a Body Image Assessment for patient after lower limb amputation -The Chinese Amputee Body Image Scale (CABIS). Asian J Occup Ther. 2005;4:1-11.
16. Gallagher P, Horgan O, Franchignoni F, et al. Body image in people with lower-limb amputation: a Rasch analysis of the Amputee Body Image Scale. Am J Phys Med Reh. 2007;86:205-215.
17. İnal-İnce D, Savcı S, Arıkan H. Kronik akciğer hastalarında sağlık statüsü ve fonksiyonel sosyal destek arasındaki ilişki. Fizyoter Rehabil. 2001;12:88-93.
18. Öner N, LeCompte A. Hand Book of State-Trait Anxiety Inventory. Turkey: Boğaziçi University Pres. No.333; 1998.
19. Swanson E, Stube J, Edman P. Function and body image levels in individuals with transfemoral amputations using the C-Leg. J Prosthet Orthot. 2005;17:80-84.

Ek. Ampute Vücut İmajı Ölçeği (ABIS).

- 1- Ampute olduğum için yalnız kaldığım zamanlara göre, sosyal ortamlarda bulunduğumda fiziksel görünümüm konusunda kendimi oldukça sıkıntılı hissediyorum.
- 2- Protezimin görülebileceği için toplum içinde şort giymekten kaçınıyorum.
- 3- Protezimi giydiğim zaman tamamıyla fiziksel görünümümden hoşlanıyorum.
- 4- Çeşitli günlük yaşam aktivitelerinde uzvumun kaybının, vücudumun fonksiyonel yeteneklerimi bozması beni endişelendiriyor.
- 5- Protezimi görmemek için boy aynasına bakmaktan kaçınıyorum.
- 6- Ampute olduğum için günlük yaşamda fiziksel görünümüm konusunda endişeli hissediyorum.
- 7- Uzvum varmış gibi hissediyorum.
- 8- Uzvumu kaybettiğimden beri toplumun normal görünüm beklentisini artık yerine getiremediğim için bu durum beni rahatsız ediyor.
- 9- Uzvumun kaybının tehlikelerden kendi kendimi koruma yeteneğini bozması beni endişelendiriyor.
- 10- Protezimi giymediğim zaman fiziksel görünümümün diğer kişiler tarafından görüleceği durumlardan kaçınıyorum (örneğin toplumsal alanlar, yüzme havuzu, plaj, fiziksel temas).
- 11- Uzvumun kaybı kendimi özürli olarak düşünmeme neden oluyor.
- 12- Protezimi giymediğim zaman fiziksel görünümümden hoşlanıyorum.
- 13- Yürürken insanlar benim topalladığımı fark ediyorlar.
- 14- Protezimi giydiğim zaman fiziksel görünümümün diğer kişiler tarafından görüleceği durumlardan kaçınıyorum (örneğin toplumsal alanlar, yüzme havuzu, plaj, fiziksel temas).
- 15- İnsanlar bana özürlyümüşüm gibi davranıyor.
- 16- Gündüğümün anatomik görünüşünden hoşlanıyorum.
- 17- Protezimi saklamak için geniş kıyafetler giyiyorum.
- 18- Fiziksel olarak çekici olmak için dört normal uzva sahip olmam gerektiğini düşünüyorum.
- 19- Protezimin ve güdüğümün ölçülerinin diğer uzuvla aynı büyüklükte olması önemlidir.
- 20- Gündüğümün şeklini görmemek için boy aynasına bakmaktan kaçınıyorum.

İlgili her maddede amputenin durumuna göre: "1= Hiç bir zaman, 2= Nadiren, 3= Bazen, 4= Sıklıkla, 5= Her zaman" işaretleniyor.